

УДК 811.111'373

Є. В. Богатирьова,

асистент

(Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь)

evgeniya@interia.pl

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИНТАКСИЧНИХ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ДИСКУРСІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТІВ

У статті розглянуто питання огляду та опису синтаксичних стилістичних засобів, які слугують реалізації стратегій комунікантів англомовних політичних передвиборчих дебатів. Встановлено взаємозв'язки між типами виокремлених синтаксичних стилістичних засобів і стратегіями й тактиками англомовних політичних дебатів. Визначено домінуючі синтаксичні стилістичні засоби, які вживаються при реалізації стратегічних намірів мовців, для типу дискурсу, що досліджується.

Стаття присвячена аналізу ролі синтаксичних стилістичних засобів у реалізації дискурсивних стратегій англомовних політичних дебатів.

Об'єктом дослідження є тексти англомовних політичних передвиборчих дебатів, а **предметом** – роль синтаксичних стилістичних конструкцій у реалізації дискурсивних стратегій досліджуваного типу дискурсу.

Метою роботи є огляд та опис синтаксичних стилістичних засобів, які слугують реалізації стратегій комунікантів англомовних політичних передвиборчих дебатів.

Досягнення даної мети передбачає вирішення таких **завдань**:

– виокремити у матеріалі дослідження синтаксичні стилістичні засоби, які сприяють вербалізації дискурсивних стратегій;

– встановити взаємозв'язки між типами виокремлених синтаксичних стилістичних засобів і стратегіями й тактиками англомовних політичних дебатів;

– визначити домінуючі синтаксичні стилістичні засоби, які вживаються при реалізації стратегічних намірів мовців, для типу дискурсу, що досліджується.

Матеріалом дослідження слугували тексти політичних дебатів англомовних політиків Великої Британії (2010 рік, політичні дебати між Ніком Клеггом, Гордоном Брауном та Девідом Кемероном) та США (2008 рік, політичні дебати між Бараком Обамою та Джоном Маккеєм).

Актуальність дослідження зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення різних типів дискурсів, з одного боку, та стійким інтересом дослідників до проблеми впливу одиниць мови й мовлення – з іншого.

Релевантність аналізу стилістичної складової стосовно прагматичних характеристик дискурсу обумовлена тим, що одним із завдань стилістики є опис особливостей "відбору, поєднання та організації мовних засобів у зв'язку із завданнями спілкування" [1: 345].

Варто підкреслити, що, стилістичні конструкції самі по собі не можуть бути засобами вербалізації тієї чи іншої дискурсивної стратегії, проте можуть слугувати для привернення уваги реципієнта до фрагменту дискурсу як на основі відхилення від норм, так і на основі додаткового впливу на емоційне та образне сприйняття. Це пов'язано з різним характером співвідношення стилістичних засобів та дискурсивних стратегій із параметром мети. Завданням стилістичного опису та стилістичного аналізу тексту є розгляд взаємодії предметно-логічного змісту повідомлення, або інформації першого роду, з інформацією другого роду, тобто з проявами емотивної, волюнтаривної, апелятивної, контактовстановлюючої та естетичної функцій мови [2: 2], а мовленнєву стратегію трактують як здатність індивіда використовувати мову для досягнення глобальних комунікативних цілей [3: 85].

У нашому дослідженні зосередимося на фігурах мовлення, особливих синтаксичних структурах, що додають мовленню виразності [2: 9] та реалізуються в межах речення на відміну від тих, що перевищують розміри речення.

Систематизація стратегій і тактик, використаних у дослідженні, виконана на основі робіт В. А. Ущиної [4], І. Ф. Бублік [5], В. П. Шейнова [6], Г. А. Копніної [7]; використано також здобутки теорії аргументації.

Аналіз способів досягнення стилістичного ефекту за допомогою реалізації потенціалу фігур мовлення виявив, що саме вони є домінуючими стилістичними засобами у матеріалі дослідження. При цьому абсолютна першість серед синтаксичних стилістичних засобів, у тих межах, у яких вони розглядаються у даному дослідженні, належить різним видам повторів, які характеризуються високою частотою вживання та відіграють велику роль у формальному підкресленні головного у змісті, беручи участь у конструюванні таких типів висунення, як зчеплення та конвергенція. У досліджуваному матеріалі вживаються наступні типи лексико-синтаксичних повторів:

– прості повтори:

(1) MCCAIN: And **Senator Obama is parsing words** when he says precondition means preparation.

ОВАМА: I am not parsing words.

МССАЙН: **He's parsing words**, my friends.

(2) ОВАМА: ... we only have 3 **percent of the world's oil** supplies and we use 25 **percent of the world's oil**. So we can't simply drill our way out of the problem.

У прикладі (1) простий повтор сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації особистості опонента, або дискредитація опонента; аргументативна тактика "умисне нерозуміння тези" у поєднанні з аргументативною тактикою "ad hominem circumstantiae").

У прикладі (2) вживання простого повтору сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; маніпулятивна тактика "маніпулювання потребою у безпеці"). Ефект від повтору у цьому прикладі посилюється наявною у повторюваних відрізках номінацією "oil", яка є однією із ключових складових тематичної сітки дискурсу, що є об'єктом аналізу.

– послідовні повтори:

(3) CAMERON: But the controls on immigration that I'm introducing and I will see go further are **the right controls, the right controls** for Britain.

У прикладі (3) послідовний повтор виконує функцію привернення уваги до фрагменту висловлювання, в якому реалізується локальна стратегія позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивними тактиками "маніпулювання потребою у безпеці" та "маніпулювання почуттям патріотизму").

– рамкові повтори:

(4) MCCAIN: **Dr. Kissinger did not say** that he would approve of face-to-face meetings between the president of the United States and the president – and Ahmadinejad. **He did not say** that.

(5) MCCAIN: **This is dangerous**. It isn't just naive; **it's dangerous**.

У прикладі (4) рамковий повтор сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія реабілітації особистісного оточення, тактика прямої аргументації "argumentum ad rem"); у прикладі (5) – локальної дискурсивної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивною тактикою "маніпулювання потребою у безпеці"). У даному прикладі в межах рамкового повтору лексичний повтор "did not say" поєднується з семантичним "Dr. Kissinger – he".

Рамковий повтор відіграє особливу роль у реалізації дискурсивних стратегій комунікантів: поміж усіх видів повторів йому властива оптимальна організація подачі інформації з точки зору квантування, оскільки при збільшенні кроку квантування реципієнт є більш активним [2: 28].

– анадиплозис:

(6) ОВАМА: That's just not true, **John. John**, I'm sorry, but I can't agree.

У цьому прикладі анадиплозис відіграє цікаву роль: він слугує приверненню уваги до локальної стратегії, яка реалізується на цитованому уривку тексту "в оточенні" іншої, протилежної, локальної стратегії.

У прикладі загалом реалізується локальна стратегія негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації особистості опонента, або дискредитація опонента; тактика прямої аргументації "argumentum ad rem").

У той же час, у виділеному фрагменті, в якому спостерігаємо повтор-підхоплення звертання, мовець вербалізує локальну стратегію позитивної самопрезентації (локальна субстратегія "позитивна презентація себе як особистості"; маніпулятивна тактика "дотримання постулату такту"). Звертання має безпосереднє відношення до норм мовного етикету, оскільки невід'ємною властивістю мовлення виступає його спрямованість, адресний характер. Відіграючи важливу роль в міжособистісному спілкуванні, звертання сприяють взаємодії мовця й адресата і допомагають створити особливий комунікативний простір [8: 361]. Анадиплозис посилює ці функції звертання у проаналізованому прикладі.

– анафора:

(7) CLEGG: **That's what** I'm about; **that's what** Liberal Democrats offer.

У прикладі (7) анафора виконує функцію привернення уваги до фрагменту висловлювання, в якому реалізується локальна стратегія позитивної самопрезентації (локальні субстратегії позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу й позитивної презентації свого політичного інституту; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивною тактикою "маніпулювання потребами").

– епіфора:

(8) CAMERON: But we can only do this if we recognise we need to join **together**, to come **together**, to recognise we're all in this **together**.

У прикладі (8) епіфора сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; маніпулятивна тактика "маніпулювання потребою належати до спільноти").

– синонімічні повтори:

(9) MCCAIN: So watch Ukraine, and let's make sure that we – that the Ukrainians understand that we are their **friend** and **ally**.

У цьому прикладі повторювані синонімічні елементи семантично посилюють одне одного та сприяють реалізації локальної дискурсивної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; маніпулятивні тактики "політичний міф" та "магія слова").

У матеріалі дослідження зафіксовано також вживання синтаксичних повторів:

– паралельні конструкції:

(10) CAMERON: ...we're opening young people's minds to **all the best things that have been written and all the best things that have been said**.

У прикладі (10) паралельна конструкція виконує функцію привернення уваги до фрагменту висловлювання, в якому реалізується локальна стратегія позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивною тактикою ціннісного підстроювання).

У прикладі в рамках паралельних конструкцій додатково вживається лексичний повтор. Приклад також посилено епітетами, вираженими прикметником у найвищому ступені.

На базі синтаксичного повтору реалізуються також:

– антитеза:

(11) ОБАМА: ... **you don't deal with Russia based on** staring into his eyes and seeing his soul. **You deal with Russia based on**, what are your – what are the national security interests of the United States of America?

У даному прикладі антитезу використано для посилення прагматистичного ефекту висловлювання при реалізації локальної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; маніпулятивні тактики "маніпулювання потребою в безпеці", "експлуатація онтологічних стереотипів" (бачення Росії як нащадка "імперії зла").

Часто зустрічається й семантичний повтор. Проте, будучи представленим виключно тавтологією, яка, в свою чергу, спричинена переважно усним характером дискурсу, що зумовлює низку неконтрольованих граматичних та стилістичних помилок, він не виконує стилістичної функції. Однак в окремих нечисленних випадках, коли семантичний повтор зумовлений бажанням мовця за допомогою уточнення акцентувати увагу слухача на певному фрагменті висловлювання, він несе стилістичне навантаження, як у прикладі (12):

(12) MCCAIN: Senator Obama still **doesn't quite understand** – or **doesn't get it** – that if we fail in Iraq, it encourages al Qaeda.

У прикладі (12) семантичний повтор сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивною тактикою "маніпулювання потребою в безпеці").

Таким чином, повтор як найбільш уживаний інструмент синтаксичної реалізації стилістичної функції має домінуючу позицію серед інших синтаксичних стилістичних засобів у досліджуваному типі дискурсу.

Другим за частотністю вживання синтаксичним стилістичним засобом є синтаксична конвергенція:

(13) ОБАМА: I immediately said that this was **illegal** and **objectionable**.

У даному прикладі синтаксичну конвергенцію використано для посилення прагматистичного ефекту висловлювання при реалізації локальної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem").

У прикладі синтаксична конвергенція надає висловлюванню особливої експресивності, оскільки вона представлена епітетами.

Синтаксична конвергенція проявляється й у вживанні службових слів. Зокрема, зафіксовано ряд випадків вживання полісиндетону:

(14) ОБАМА: What we're going to have to do is to approach it through alternative energy, like solar, **and** wind, **and** biodiesel, **and**, yes, nuclear energy... Over 26 years, Senator McCain voted 23 times against alternative energy, like solar, **and** wind, **and** biodiesel.

У прикладі (14) іллокутивна сила висловлювання, в якому реалізуються одночасно локальні стратегії позитивної самопрезентації та негативної презентації опонента (відповідно локальні субстратегії позитивної презентації себе та негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; в обох випадках аргументативна тактика "argumentum ad veritatem") підсилюється вживанням лексико-синтаксичного повтору ("solar... wind... biodiesel").

Синтаксична конвергенція може набувати більшої іллокутивної сили за рахунок градації:

(15) MCCAIN: That was a commission **to investigate 9 / 11, and find out what happened, and fix it.**

У прикладі (15) градація виконує функцію привернення уваги до фрагменту висловлювання, в якому реалізується локальна стратегія позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem", маніпулятивна тактика "маніпулювання потребою в безпеці").

У прикладі іллокутивна сила висловлювання посилюється метонімічною номінацією 9 / 11, яка реалізує маніпулятивну тактику "маніпулювання потребою у безпеці".

У проаналізованому матеріалі активно вживаються емфатичні конструкції:

(16) OBAMA: And **what we needed to do was** to replace them with international peacekeepers and a special envoy to resolve the crisis before it boiled over.

У прикладі (16) емфатична конструкція сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії позитивної самопрезентації (локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem" у поєднанні з маніпулятивною тактикою "маніпулювання потребою в безпеці"). У прикладі поряд з емфатичною конструкцією вжито метафору "boiled over".

Четвертими за кількістю вживання у проаналізованому матеріалі синтаксичними стилістичними засобами є засоби, засновані на транспозиції значень синтаксичних структур. Серед них переважає іронія:

(17) CAMERON: **It's great we are saying the same thing.** You've also got to do the right thing to clean up politics.

У даному прикладі іронію використано для посилення прагматилістичного ефекту висловлювання при реалізації локальної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації особистості опонента; аргументативна тактика "ad hominem circumstantiae").

У досліджуваному матеріалі виявлено поодинокі випадки вживання синтаксичних засобів компресії у вигляді апозіопезису:

(18) BROWN: But David's solution, just to cut the number of MPs. Cut the number of MPs...

У прикладі (18) апозіопезис виконує функцію привернення уваги до фрагменту висловлювання, в якому реалізується локальна стратегія негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem").

Стилістичний ефект у даному прикладі підсилено анадиплозисом.

Досить поширеним є вживання односкладових речень; зустрічається вживання еліпсу:

(19) BROWN: David, please, **no more hereditary peers.**

(20) CLEGG: Ah, there you are right. **Right at the back.** Sorry.

У прикладі (19) односкладове речення сприяє реалізації локальної дискурсивної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem", маніпулятивна тактика ціннісного підстроювання).

У прикладі (20) еліпс використано для посилення стилістичного ефекту висловлювання при реалізації локальної стратегії негативної презентації опонента (локальна субстратегія негативної презентації опонента як носія соціальної ролі та статусу; тактика прямої аргументації "argumentum ad veritatem"). В останньому прикладі іллокутивна сила висловлювання посилюється одночасним вживанням ефекту ошуканого очікування.

Отже, синтаксичні стилістичні засоби домінують у стратегічній канві англомовних політичних дебатів. Аналіз матеріалу дослідження показав, що серед синтаксичних стилістичних засобів, які сприяють реалізації дискурсивних стратегій англомовних політичних дебатів, спостерігається наступне відсоткове розподілення з точки зору частотності вживання (з округленням до цілих): 15 % – паралельні конструкції, 14 % – анафора, 13 % – прості повтори, 8 % – епіфора, по 7 % – синонімічний повтор та антитеза, по 6 % – синтаксична конвергенція та семантичний повтор, 5 % – послідовний повтор, по 4 % – рамковий повтор, емфатичні конструкції та односкладові речення, по 2 % – анадиплозис, градація та іронія, < 1 % (кожна фігура мовлення окремо) – полісиндетон, апозіопезис та еліпс.

Результати дослідження показали, що кореляція синтаксичних стилістичних засобів із окремими локальними дискурсивними стратегіями у своєму загалі демонструє співвідношення, характерні для матеріалу дослідження загалом. У 56 % за допомогою синтаксичних стилістичних засобів реалізується стратегія позитивної самопрезентації (54 % загалом в матеріалі дослідження), та, відповідно, у 44 % випадків – стратегія негативної презентації опонента (46 % загалом в матеріалі дослідження); домінуючою локальною субстратегією, вербалізації якої сприяють синтаксичні стилістичні засоби, є локальна субстратегія позитивної презентації себе як носія соціальної ролі та статусу (24 % порівняно з 23 % загалом в матеріалі дослідження). Домінування аргументативної тактики "argumentum ad veritatem" та маніпулятивної тактики "маніпулювання потребою в безпеці" також відображає розподілення тактик загалом в матеріалі дослідження (відповідно, 49 та 16 %; 43 та 19 %).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Розенталь Д. Э. Справочник по правописанию и литературному редактированию : (для работников печати) / Д. Э. Розенталь. – [4-е изд., испр. и доп.]. – М. : Книга, 1985. – 333 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования) : [учебное пособие для студентов пед. ин-тов по специальности № 2103 "Иностранные языки"] / И. В. Арнольд. – Л., 1981. – 295 с.
3. Фролова И. С. Стратегия конфронтации в англоязычном дискурсе : [монография] / И. С. Фролова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
4. Ущина В. А. Соціолінгвістична категорія домінантності та її реалізація в англоязычному політичному дискурсе : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / В. А. Ущина. – К., 2003. – 19 с.
5. Бублик И. Ф. Коммуникативно-прагматические и лингвистические аспекты реализации вербальной агрессии в парламентском дискурсе ФРГ : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / И. Ф. Бублик. – Харьков, 2004. – 212 с.
6. Шейнов В. П. Скрытое управление человеком (психологи манипулирования) / В. П. Шейнов. – М. : ООО "Издательство АСТ", Мн. : Харвест, 2001. – 848 с.
7. Копнина Г. А. Речевое манипулирование : [учеб. пособие] / Г. А. Копнина. – [2-е издание]. – М. : Флинта, 2008. – 176 с.
8. Глушкова С. Ю. "Обращение" как средство выражения вежливости в английском и китайском языках / С. Ю. Глушкова // Теория и практика общественного развития. – Краснодар, ООО Издательский дом "Хоре", 2011. – № 2. – С. 361–363.

REFERENCES (TRASLATED & TRANSLITERATED)

1. Rozental' D. E. Spravochnik po pravopisaniyu i literaturnomu redaktirovaniyu : (dlya rabotnikov pechati) [Handbook of Orthography and Literary Editing : (for Magazine and Newspaper Writers)] / D. E. Rozental'. – [4-e izd., ispr. i dop.]. – M. : Kniga, 1985. – 333 s.
2. Arnol'd I. V. Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyka (stilistika dekodirovaniya) [The Stylistics of the Modern English Language (Decoding Stylistics)] : [uchebnoe posobie dlya studentov ped. in-tov po spetsialnosti № 2103 "Inostrannye yazyki"] / I. V. Arnol'd. – L., 1981. – 295 s.
3. Frolova I. Ye. Strategiya konfrontatsiyi v angloymovnomu dyskursi [Confrontation Strategy in the English Discourse] : [monografiya] / I. Ye. Frolova. – H. : HNU imeni V. N. Karazina, 2009. – 344 s.
4. Ushchina V. A. Sotsiolingvistichna kategoriya dominantnosti ta yiyi realizatsiya v angloymovnomu politychnomu dyskursi [Sociolinguistic Category of Dominance and its Realization in the English Political Discourse] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya ... kand. filol. nauk : 10.02.04 "Germans'ki movy" / V. A. Ushchyna. – K., 2003. – 19 s.
5. Bublik I. F. Kommunikativno-pragmaticheskie i lingvisticheskie aspekty realizatsii verbal'noy agressii v parlamentskom diskurse FRG [Communicative-Pragmatic and Linguistic Aspects of the Verbal Aggression Implementation in the Parliamentary Discourse of Germany] : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / I. F. Bublik. – Har'kov, 2004. – 212 s.
6. Sheynov V. P. Skrytoe upravlenie chelovekom (psyhologiya manipulirovaniya) [Manipulative Person's Management (Manipulation Psychology)] / V. P. Sheynov. – M. : ООО "Izdatel'stvo AST", Mn. : Harvest, 2001. – 848 s.
7. Kopnina G. A. Rechevoe manipulirovaniye [Linguistic Manipulation] : [ucheb. posobie] / G. A. Kopnina. – [2-e izdanie] – . M. : Flinta, 2008. – 176 s.
8. Glushkova S. Yu. "Obrashchenie" kak sredstvo vyrazheniya vezhливости v angliyskom i kitayskom yazykah [Addressing as a Means of Expressing Politeness in English and Chinese] / S. Yu. Glushkova // Teoriya i praktyka obshhestvennogo razvitiya [The Theory and Practice of the Civil Development]. – Krasnodar, ООО Izdatelskiy dom "Hore", 2011. – № 2. – S. 361–363.

Матеріал надійшов до редакції 05.01. 2012 р.

Богатырева Е. В. Прагматический потенциал синтаксических стилистических средств в дискурсе англоязычных политических дебатов.

В статье рассмотрены вопросы обзора и описания синтаксических стилистических средств, которые служат реализации стратегий коммуникантов англоязычных политических предвыборных дебатов. Установлены взаимосвязи между типами выделенных синтаксических стилистических средств и стратегиями и тактиками англоязычных политических дебатов. Определены доминирующие синтаксические стилистические средства, применяемые при реализации стратегических намерений говорящих, для типа дискурса, который исследуется.

Bogatyryova Ye. V. The Pragmatic Potential of the Syntactic Stylistic Means in the Discourse of the English Political Debates.

The article considers the review and description of stylistic means serving for the English political election debates communicants' strategies realization. The correlation between the types of the identified syntactic stylistic means and strategies and tactics of the English political debates is analyzed. The dominant syntactic stylistic means that are used in the implementation of speakers' strategic intentions are defined for the type of the discourse studied.